

POUKA 12

Prvi deo: Pregled

Ključni Tekst: Kološanima 4,6

Središte proučavanja: Kološanima 3,18–4,6

Kološanima 3,18–4,1 sadrži niz pravila za ponašanje u domaćinstvu. Pavle sumira kako žene i muševci, deca i roditelji, kao i robovi i gospodari treba da se ponašaju u svetlosti jevanđeoske poruke. Kao što ćemo videti, Pavle nije jednostran u svom izlaganju. On ima konkretna uputstva za sve ove grupe i očekuje da oni izvršavaju svoje dužnosti kao pokazatelj svoje vernosti Bogu. Tako se od žena očekuje da se pokoravaju svojim muševima „kao što dolikuje u Gospodu (kao što treba u Gospodu – Daničić-Karadžić)“ (Kološanima 3,18); deca moraju da slušaju svoje roditelje jer je to „ugodno Gospodu“ (Kološanima 3,20); a robovi moraju da slušaju svoje „gospodare po telu (tjelesne gospodare – Daničić-Karadžić) imajući strah Božji (bojeći se Boga – Daničić-Karadžić)“ (Kološanima 3,22).

Zanimljivo je da se „u svakoj kategoriji najpre obraća onima koji se obično smatraju ranjivijima. Nalozi koji se daju ranjivijoj strani pažljivo su upareni sa konkretnim nalogima onima koji imaju više moći. Pavle poziva moćne da ne zloupotrebljavaju svoju vlast, već da je koriste mudro. To ranjivima omogućava da se spremnije pokore onima koji imaju autoritet“ – Daglas Mangam, urednik (Douglas Mangum, ed.), *Hrišćanski dom (Kološanima 3,18–4,1), Leksamov kontekstualni komentar: Novi zavet (The Christian Home [Col.] 3:18–4:1, Lexham Context Commentary: New Testament, Belingham, WA: Lexham Press, 2020)*. Nakon što se pozabavio ovim pitanjima, Pavle prelazi na konkretne podsticaje u vezi sa spoljašnjim uticajem koji članovi crkve mogu da imaju kroz molitvu, mudrost i govor „solju začinjjen“, svedočeći o svojoj veri onima van zajednice.

Pouka za ovu sedmicu naglašava dve glavne teme:

1. Biblijska načela koja se tiču i porodičnih i radnih odnosa;
2. Uputstva o postojanoj molitvi, promišljenom (mudrom) životu i blagorodnom govoru.

Drugi deo Komentar

Porodični i poslovni odnosi utemeljeni na Bibliji

U Kološanima 3,18–4,1, Pavle daje uputstva za tri vrste međuljudskih odnosa, uz specifične podsticaje za svaki od njih. Značajno je da je prva grupa koju spominje – žene i muševci. Taj redosled nije slučajna, jer Pavle želi da naglasi da je brak osnova za sve druge vrste međuljudskih odnosa. Odnos između muškarca i žene u braku toliko je važna tema da je Pavle spominje više puta u svojim poslanicama (1. Korinćanima 7,1–7.27–31; 1. Korinćanima 11,3; Efescima 5,21–33).

Odnosi između žena i muševa

Pavlova zapovest da se žene pokoravaju svojim muževima (Kološanima 3,18) bila je predmet mnogih rasprava. Paralelni odlomak u Efescima 5,22 gotovo je istovetan: „Žene, pokoravajte se svojim muževima kao Gospodu“ (NSP). Međutim, pre nego što je to izjavio, Pavle je najpre kazao: „Pokoravajte se jedni drugima u strahu pred Hristom“ (Efescima 5,21; NSP). Glagol „pokoravati se“ u Efescima 5,22 ne pojavljuje se u izvornom grčkom tekstu, ali je ispravno dodat na osnovu njegove upotrebe u Efescima 5,21. Ovo ukazuje da je tekst iz Efescima 5,22 povezan sa stihom 5,21 i da ga tako i treba tumačiti. Dakle, u određenom smislu, ne samo da su žene pozvane da se pokoravaju svojim muževima, već su i muševci pozvani da se pokoravaju svojim ženama „u strahu pred Hristom“ (Efescima 5,21; NSP).

Pavlova zapovest ženama da se pokoravaju muževima ne sme se tumačiti kao znak inferiornosti žena. Naprotiv, „ovde se radi o tome da žena, dobrovoljno se podređujući svom mužu, treba da to vidi kao čin potčinjenosti Gospodu, jer u bračnom odnosu muž odražava Gospoda, dok žena odražava crkvu“ – Endrju T. Linkoln (Andrew T. Lincoln), *Efescima*, tom 42, *Biblijski komentar Reč (Ephesians, vol. 42, Word Biblical Commentary, Dallas: Word, Inc., 1990)*, str. 368. originala.

Značajno je da je i u Efescima i u Kološanima stav koji se očekuje od muševa prema ženama isti: „Muševci, volite svoje žene“ (Efescima 5,25; Kološanima 3,19; NSP). Dok je zapovest ženama gotovo identična u oba odlomka: „Žene, budite pokorne svojim muževima kao Gospodu“ (Efescima 5,22; NSP) i „Žene, pokoravajte se muževima, kako priliči životu sa Gospodom“ (Kološanima 3,18; NSP) – zapovest muževima pokazuje značajnu razliku: „Muševci, volite svoje žene, kao što je Hristos voleo crkvu, te je dao svoj život za nju“ (Efescima 5,25; NSP; vidi i Efescima 5,28), kao i: „Muševci, volite svoje žene i ne budite grubi prema njima“ (Kološanima 3,19; NSP). U Efescima se od muševa očekuje da pokažu požrtvovanu ljubav, kao što je Isus pokazao prema crkvi.

U Kološanima, zapovest muževima da vole svoje žene je povezana sa dodatnim uputstvom da ne budu „grubi prema njima (ne srdite se na njih – Daničić-Karadžić)“. Grčka reč je *pikrainō*, a srodna je sa rečju *pikros*, koja se koristi da prikaže „osobinu koja se redovno pripisuje tiranskom gospodarenju“ – Džejms D. G. Dan (James D. G. Dunn), *Poslanice Kološanima i Filimonu: Komentar grčkog teksta iz NIV engleskog prevoda (The Epistles to the Colossians and to Philemon: A Commentary on the Greek Text, New International Greek Testament Commentary, Grand Rapids, MI; Carlisle: William B. Eerdmans Publishing; Paternoster Press, 1996)*, str. 249. originala. Od žena se očekuje da se dobrovoljno pokoravaju svojim muževima, kao što bi se pokoravale Gospodu.

Odnosi između dece i roditelja

Pavlova uputstva za decu i roditelje zasnivaju se na uzajamnim odgovornostima, slično kao kod njegovog pristupa odnosu muševa i žena. Zapovest deci da slušaju svoje roditelje (Kološanima 3,20) utemeljena je u petoj zapovesti. Ovo je jasno izraženo u Poslanici Efescima, gde Pavle, nakon što daje gotovo identičnu zapovest (Efescima 6,1), citira 2. Mojsijevu 20,12 (vidi Efescima 6,2.3). Očekuje se da deca budu ne samo poslušna svojim roditeljima, već i izvor radosti za njih (Priče Solomunove 15,20; 23,24, itd.).

S druge strane, roditelji ne smeju da provociraju svoju decu. Vodi se rasprava o tome šta je Pavle tačno mislio pod pojmom „provocirati (razdraživati – Daničić-Karadžić)“ (Kološanima 3,21). Ipak, Elen G. Vajt pruža dodatni uvid u značenje tog pojma kada komentariše reči iz Kološanima 3,21: „Sotona je veoma zadovoljan kada roditelji

razdražuju svoju decu grubo izgovorenim, gnevnim rečima. Pavle je dao upozorenje u vezi s tim: 'Očevi, ne razdražujte djece svoje, da ne gube volje.' Deca mogu da budu potpuno u zabludi, ali vi ih ne možete izvesti na pravi put ukoliko izgubite strpljenje sa njima" – *Pregled i Glasnik*, 24. januar 1907. godine.

Odnosi između robova i gospodara

Na kraju, Pavle se okreće odnosima između robova i gospodara. I od robova i od gospodara se očekuje da ispunjavaju svoje dužnosti u svetlu svoje odgovornosti pred Bogom. Robovima se daju dve zapovesti. Prvo, treba da budu poslušni svojim „gospodarima... bojeći se Boga“ (Kološanima 3,22). Fraza „bojeći se Boga“ se obično razume kao osnov zapovesti, tj. „budući da se bojite Boga“. Robovi ili sluge treba da imaju na umu da njihova služba zemaljskom gospodaru u krajnjoj liniji odražava njihovu službu Gospodu Isusu (Kološanima 3,23.24).

Suprotno onome što mnogi možda misle, ropstvo u prvom veku se znatno razlikovalo od oblika ropstva koji je praktikovan u zapadnom svetu u novijoj istoriji. Razlike uključuju sledeće: u novozavetno vreme, „rasni faktori nisu igrali nikakvu ulogu; obrazovanje se veoma podsticalo (neki robovi su bili obrazovaniji od svojih gospodara) i povećavalo je vrednost roba; mnogi robovi su obavljali osetljive i visoko odgovorne društvene funkcije; robovi su mogli da poseduju imovinu (uključujući i druge robove!); njihova verska i kulturna tradicija bila je ista kao i kod slobodnih ljudi; nijedan zakon nije zabranjivao javna okupljanja robova; i (možda najvažnije) većina gradskih i domaćih robova je s pravom mogla očekivati da će biti oslobođena do tridesete godine“ – S. Skot Barči (S. Scott Bartchy), *Ropstvo: Novi zavet, Sidro, Jejl, Biblijski rečnik*, tom 6 (*Slavery: New Testament, The Anchor Yale Bible Dictionary*, vol. 6), urednik Dejvid Noel Fridmen i dr. (ed. David Noel Freedman, et al., New York: Doubleday, 1992), str. 66. originala.

Važno je naglasiti da Pavle ne opravdava ropstvo, za koje znamo da je neprihvatljiva praksa u svakom kontekstu. On jednostavno priznaje jednu odliku kulture prvog veka. Eventualno ukidanje ropstva u tom vremenskom okviru izazvalo bi drastične ekonomske posledice, čak i za same robove. U tom kontekstu, Pavle daje oštru opomenu vlasnicima robova, pozivajući ih da se prema onima koji rade za njih ophode pravedno i pošteno (Kološanima 4,1), ma koliko to nama danas bilo teško da razumemo.

Postojana molitva, promišljen život i blagorodni govor

Vredno je zapaziti da opomene iz Kološanima 4,2–6 slede Pavlovu raspravu o porodičnim i poslovnim odnosima. U ovom novom odeljku, Pavle izražava svoju brigu da zajednica u crkvi treba da ostavi dobar utisak na one izvan nje. Takav redosled tema sugeriše da jevanđelje, kako bi uticalo na one koji su izvan crkve, najpre mora da oblikuje ponašanje onih unutar crkve, naročito unutar porodičnih domova. Prema Pavlovim uputstvima u ovom odlomku, tri koraka moraju biti ispunjena kako bi jevanđelje snažno doprlo do onih koji su izvan crkve:

Prvo, postojana molitva (Kološanima 4,2–4). Ako želimo da pridobijemo ljude za Hrista, molitva je odlično mesto za početak. Još bolje rečeno, molitva je najbolji način da se započne! Pavle čak traži od crkve da se moli, ne samo za sebe, već i za njega i Timotija, da bi im se otvorila vrata za propovedanje.

Drugo, promišljen (mudar) život (Kološanima 4,5). Kako to kaže savremeni prevod (NSP): „Ophodite se mudro prema onima koji su u svetlu; iskoristite vreme.“ Glagol koji je u engleskom prevodu NKJV preveden kao „hodajte“, redovno se koristi da označi ponašanje. Neretko se on prevodi i kao „živeti“ ili „ponašati se“ (vidi, na primer, Marko 7,5; Rimljanima 13,13 i Kološanima 2,6 u NSP prevodu).

Treće, blagorodni govor (blagorodna reč) (Kološanima 4,6). Pod blagorodnom rečju Pavle verovatno misli na osobine poput učtivosti, ljubaznosti i blagosti, kako bi se ostavio dobar utisak na one izvan crkve i kako bi oni bili privučeni jevanđelju Isusa Hrista.

Treći deo: Primena u životu

Razmišljajte o sledećim temama, a potom postavite svojim učenicima pitanja s kraja ovog odeljka:

„Porodica nije samo grupa ljudi koja živi pod istim krovom. Po toj definiciji, i bilo koji hotel ili zatvor bi mogli predstavljati porodicu. Porodica nije ni grupa ljudi koja nosi isto prezime. Ljudi sa istim prezimenom mogu da žive širom zemlje a da budu jedni drugima potpuni stranci... jednu porodicu ne čine samo ljudi, već i duh jedinstva. To je duh koji nastaje kroz ljubav i čežnju, smeh i suze, zajedničku radost i tugu, uzajamnu borbu i poštovanje, poverenje i vernost, kao i kroz zajedničku težnju ka vrednim ciljevima“ – Heršel H. Hobs (Herschel H. Hobbs), *Moje omiljene ilustracije* (*My Favorite Illustrations*, Nashville, TN: Broadman Press, 1990), str. 98. originala. Naše crkve, kao „produžeci“ naših domova, treba da budu mesta gde se može pronaći ljubav, uteha, poštovanje i dubok osećaj pripadnosti.

Isus je rekao: „Novu vam zapovijest dajem da ljubite jedan drugoga, kao što ja vas ljubih, da se i vi ljubite među sobom. Po tom će svi poznati da ste moji učenici ako uzimate ljubav među sobom“ (Jovan 13,34.35). Pisci Novog zaveta su ovo shvatili veoma ozbiljno (vidi Rimljanima 13,8; Galatima 5,14; 1. Solunjanima 4,9; Jevrejima 13,1; Jakov 2,8; 1. Petrova 1,22; 1. Petrova 4,8; 1. Jovanova 3,23; 2. Jovanova 5). Kao i Isus, i Pavle i Jakov su povezali praksu ljubavi sa ispunjenjem zakona (vidi Rimljanima 13,8.10; Galatima 5,14; Jakov 2,8). Naši domovi treba da budu mesta gde se ta ljubav otkriva kroz molitvu, mudar život sa Gospodom i blagodatan govor.

Pitanja:

1. Na koji način je vaša crkva produžetak vašeg doma? Šta vaša crkva može da učini kako bi među članovima podstakla duh porodične zajednice?
2. Naša ljubav jednih prema drugima pokazuje da smo Hristovi učenici. Kako naše crkve i domovi mogu potpunije da otkriju tu ljubav?